

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1975/58
Karar Sayısı : 1975/67
Karar Günü : 3.4.1975

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN MAHKEME: İstanbul İkinci Ağır Ceza Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU: 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı “Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun”un 2. maddesinin (A) ve (B) bentlerinin iptali istenmiştir.

I. OLAY:

İstanbul İkinci Ağır Ceza Mahkemesinin bakmakta olduğu davada sanıklar hakkında uygulanacak Türk Ceza Kanununun 213. maddesinin yer aldığı 1803 sayılı Yasanın 2. maddesinin (B) bendi ile birlikte (A) bendinin de Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasıyla saptanan yöntemlere uyulmadan yasalaştırıldığı Cumhuriyet Savcısınca ileri sürülmüş, bu iddia Mahkemece ciddi görülerek, sözü geçen hükmün iptali için Anayasanın değişik 151. ve 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Yasanın 27. maddeleri uyarınca Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmiştir.

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin gerekçesi özeti şöyledir:

1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin (A) ve (B) bentlerinin Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasındaki yöntemlere uyulmadan ayrı ayrı onaylandığı ve bu nedenle biçim yönünden Anayasaya aykırı olduğu kanısına varılarak, konunun Anayasa Mahkemesine intikal ettirilmesine karar verilmiştir.

III- YASA METİNLERİ:

1- İtiraz konusu Yasa kuralları:

15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin Anayasaya aykırılığı öne sürülen (A) ve (B) bentleri şöyledir:

“Madde 2- 7.2.1974 tarihine kadar işlenmiş:

A) Türk Ceza Kanununun 127, 128, 129, 131, 132, 133 nci maddelerinde, 135 nci maddesinin ikinci bendinde, 136, 137, 138, 139 ncu maddelerinde, 146 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında, 148 nci maddesinde, 149 ncu maddesinin üçüncü fıkrasında, 150, 152, 157, 168, 171, 172 ve 384 ncü maddeleriyle Askerî Ceza Kanununun 55, 56 ve 59 ncu maddelerinde yazılı suçlardan dolayı 5 yıl veya daha az bir süre ile mahkûm olanların cezaları, fer'i ve mütemmim cezaları ile ceza mahkûmiyetlerinin sonuçlarını da kapsamak üzere affedilmiştir.

Esas Sayısı : 1975/58
Karar Sayısı : 1975/67

Yukarıda yazılı suçlardan dolayı beş yıldan fazla süre ile mahkûm edilenlerin hürriyeti bağlayıcı cezalarının beş yılı ve para cezalarının tamamı affedilmiştir.

B) Türk Ceza Kanununun 202, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 403 ncü maddeleriyle 404 ncü maddesinin 1 nci bendinde ve 406, 407, 414/1, 415, 416/2-3, 491, 492, 493, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 503 ve 510 ncu maddeleriyle Askerî Ceza Kanununun 131 ve 132 nci maddelerinde gösterilen suçları işleyenler hakkında ilgili maddede öngörülen Devlet zararı önceden ödenmek; tazminat hükümleri ise saklı kalmak şartıyla bu maddenin (A) bendi hükmü uygulanır.”

2- Dayanılan Anayasa kuralı:

Anayasaya aykırılık iddiasını desteklemek üzere dayanılan Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

“Madde 92/5- Millet Meclisi Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsemezse, her iki Meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden bir karma komisyon kurulur. Bu komisyonun hazırladığı metin Millet Meclisine sunulur. Millet Meclisi, karma komisyonca veya Cumhuriyet Senatosunca veya daha önce kendisince hazırlanmış olan metinlerden birini olduğu gibi kabul etmek zorundadır. Cumhuriyet Senatosunda üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kabul edilmiş olan madde değişikliklerinde, Millet Meclisinin kendi ilk metnini benimsemesi için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gereklidir. Bu halde açık oya başvurulur.”

IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca yapılan ilk incelemede aşağıdaki sorunlar üzerinde durulmuştur:

1- Anayasa Mahkemesinin itirazı incelemeye görevli ve yetkili olup olmadığı sorunu:

Suç ve cezaların affı hakkındaki yasama belgelerinin Anayasaya uygunluk denetimine bağlı olup olmayacağı sorunu üzerinde durulmuş ve bu denetimin Anayasa Mahkemesince yapılmasına anayasal açıdan olanak bulunduğu sonucuna varılmıştır. Konu hakkında ayrıntılı gerekçeler Anayasa Mahkemesinin 28.11.1974 günlü, Esas: 1974/34, Karar: 1974/50 sayılı kararında tümüyle açıklanmış bulunduğundan (Resmî Gazetede; gün: 21.1.1975, sayı: 15125), bunların burada yinelenmesine gerek kalmamıştır.

Şahap Arıç ve Halit ZARBUN bu görüşe katılmamıştır.

2- Anayasaya aykırılık itirazında bulunan Mahkemenin bu konudaki yetkisi:

Saniğin yargılanması sonunda, Mahkemece uygulanacak kanun kurallarından birisi de, suçun niteliği ve işlenme günü bakımından 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Yasanın 2. maddesinin (B) bendidir.

Çünkü, saniğin suçuna uyan Türk Ceza Kanununun 213. maddesi bu Af Kanununun 2. maddesinin (B) bendinde yazılıdır. Mahkemenin itiraz yoluyla bu yasa hükmünün iptalini istemesi Anayasanın değişik 151. ve 44 sayılı Yasanın 27. maddelerine uygun düşmekte ise de; aynı Yasanın 2. maddesinin (A) bendi hakkındaki istemini incelemeye, davada Mahkemenin

Esas Sayısı : 1975/58
Karar Sayısı : 1975/67

bu kuralı uygulaması söz konusu olmadığından, olanak bulunmamaktadır. Bu nedenle, itirazın 1803 sayılı Yasanın 2. maddesinin (A) bendine yönelen bölümünün, Mahkemenin yetkisizliği sebebiyle reddine karar verilmelidir.

3- Esasın incelenmesindeki sınır sorunu:

Sanık hakkındaki dava Türk Ceza Kanununun 213. maddesine göre açılmıştır. Mahkeme sanıklar hakkında ceza verirken asıl olarak bu yasa hükmünü uygulayacaktır. Halbuki Mahkemenin iptalini istediği 1803 sayılı Af Yasasının 2. maddesinin (B) bendinde, yukarıda yazılı yasa maddesinden başka maddeler de yer almaktadır. Mahkemenin görmekte olduğu davanın öteki maddelerle bir ilgisi bulunmamaktadır. O halde, Anayasanın değişik 151. ve 44 sayılı Yasanın 27. maddeleri gereğince, itiraz yoluyla gelen bu işte esasın incelenmesi, Mahkemenin uygulama durumunda olduğu yasa hükmü ile sınırlandırılmalıdır.

Nihat O. Akçakayalıoğlu, bu görüşe katılmamıştır.

4- İlk inceleme evresinde yukarıda açıklanan sorunların incelenmesi sonunda:

Dosyanın eksikliği bulunmadığı anlaşıldığından işin esasının 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Yasanın 2. maddesinin (A) bendine yönelen itirazın Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine oybirliğiyle, aynı Yasa maddesinin (B) bendinin, Türk Ceza Kanununun 213. maddesiyle sınırlı olarak incelenmesine, Şahap Arıç ve Halit ZARBUN'un, 1803 sayılı Kanunun esasta yasama meclisleri kararı niteliğinde olduğundan incelemenin Anayasa Mahkemesinin görevi dışında bulunduğu ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun da (B) bendini tümünün incelenmesi gerektiği yolundaki karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ:

İtiraza ilişkin rapor, sınırlama kararı uyarınca Anayasaya aykırılığı ileri sürülen kural, Mahkemenin itirazının gerekçesi, Anayasaya aykırılık görüşüne dayanak gösterilen Anayasa maddesi, bunlarla ilişkili gerekçeler, başka yasama belgeleri ve konu ile ilgili bulunan öteki metinler okunarak, gereği görüşülüp düşünüldü:

1- Anayasa Mahkemesinin 2.7.1974 günlü, 19/31 sayılı kararıyla saptanmış olan ilkelerin ışığı altında, ilk aşamada, itiraz konusu kuralın oluşum biçimi tartışılmıştır.

1803 sayılı Kanun teklifi Millet Meclisinden 24 madde olarak çıktığı halde Cumhuriyet Senatosu kapsamalarını da değiştirerek 23 maddelik bir tasarı halinde getirmiş ve böylece Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasını harekete geçirtmiştir. Bu kuralın işleyiş koşulları ve gerekçeleri 12.7.1974 günlü, 14943 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Anayasa Mahkemesinin 2.7.1974 günlü, 19/31 sayılı kararında açıklanmış olup, bu kez yapılan tartışma sonunda çoğunluk aynı görüşte birleşmiş ve itirazcı Mahkemenin uygulayacağı, 1803 sayılı Kanununun 2. maddesinin (B) bendini aynı ilkelerle Türk Ceza Kanununun 213. maddesi açısından incelemiştir. Buna göre, iki Yasama Meclisinin üzerinde uyduştukları kurallar dışında kalan tüm maddeler topluca bir "metin" olarak Millet Meclisinin oyuna sunulmak gerekirken, her iki maddenin ayrı ayrı oylanması yoluyla Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasında belirlenen kurala aykırı davranıldığı anlaşılmıştır.

Bu görüşe, Muhittin Gürün ve Nihat O. Akçakayalıoğlu değişik gerekçe ile katılmış;

Esas Sayısı : 1975/58
Karar Sayısı : 1975/67

Şahap Arıç, Halit Zarbun, Ahmet Koçak ve Ahmet Salih Çebi ise katılmamışlardır.

2- İptal hükmünün yürürlüğe giriş günü sorunu:

Anayasanın 152. maddesinin ikinci fıkrası ile saptanmış ilkeye göre, özel bir durum zorunlu kılmıyorsa, iptal hükmünün yürürlüğe gecikilmeksizin konulması asıldır. İnceleme konusu olayda da Anayasaya aykırılığı anlaşılmış bir kuralın yürürlüğünü sürdürmesi için bir zorunluluk saptanmamış ve bu nedenle de iptal hükmü için ayrı bir yürürlük günü kararlaştırılmasına gerek görülmemiştir.

Şahap Arıç, Halit Zarbun, Ziya Önel, Abdullah Üner ve Nihat O. Akçakayalıoğlu ise bu görüşe katılmamışlardır.

VI- SONUÇ:

1- 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Kanunun 2. maddesinin (B) bendindeki kuralın Millet Meclisinde Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası hükmüne aykırı olarak oylanmış bulunması nedeni ile biçim yönünden ve Türk Ceza Kanununun 213. maddesi açısından iptaline Muhittin Gürün ile Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun değişik gerekçeleriyle ve Şahap Arıç, Halit Zarbun, Ahmet Koçak ve Ahmet Salih Çebi'nin karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile,

2- İşin niteliğine göre Anayasanın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılmasına yer olmadığına Şahap Arıç, Halit Zarbun, Ziya Önel, Abdullah Üner ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile,

3.4.1975 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Muhittin TAYLAN	Kâni VRANA	Şahap ARIÇ

Üye	Üye	Üye
Ahmet AKAR	Halit ZARBUN	Ziya ÖNEL

Üye	Üye	Üye
Abdullah ÜNER	Ahmet KOÇAK	Muhittin GÜRÜN

Üye
Lûtfi ÖMERBAŞ

Üye
Hasan GÜRSEL

Üye
Ahmet Salih ÇEBİ

Üye
Adil ESMER

Üye
Nihat
O.AKÇAKAYALIOĞLU

Üye
Ahmet H.BOYACIOĞLU

KARŞIOY YAZISI

Anayasa Mahkemesince;

a) İlk inceleme evresinde görev sorunu tartışılarak, itirazın incelenmesinin Anayasa Mahkemesinin görevine girdiğine;

b) 1803 sayılı Af Kanununun itiraz konusu maddelerinin biçim yönünden iptaline;

c) İşin niteliğine göre Anayasanın değişik 152 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılmasına yer olmadığına oyçokluğuyla karar verilmiştir. Anayasaya uygun görmediğimden kararın bu kısımlarına katılmıyorum.

Bu konulardaki karşıoylarım; (21 Ocak 1975 gün ve 15125 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan, Anayasa Mahkemesinin 1974/34, 1974/50 sayı ve 20.11.1974 günlü) kararındaki karşıoy yazımın I, II, III nolu bentlerinde tafsilatlı olarak yazdığım karşıoyların prensipleri itibariyle aynı nitelikte olduğundan, bunların burada tekrarına lüzum görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle Anayasa Mahkemesinin bu kararının Anayasaya uygun olmadığını bildirdiğim kısımlarına, sözü geçen karşıoy yazımın I, II, III nolu bentlerinde gösterilen nedenlerle karşıyım.

Üye

Şahap ARIÇ

Esas Sayısı : 1975/58
Karar Sayısı : 1975/67

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü ve 15125 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Mahkememizin 28.11.1974 günlü, 1974/34-50 sayılı kararına ilişkin karşıoy yazımda açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun bu kararına da katılmıyorum.

Üye

Halit ZARBUN

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü ve 15125 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Anayasa Mahkemesinin 28.11.1974 gün ve 1974/34 Esas ve 1974/50 sayılı kararında açıkladığım nedenlerle çoğunluğun görev ve süreye ilişkin görüşlerine katılmıyorum.

Üye

Ziya ÖNEL

KARŞIOY YAZISI

Cumhuriyetin 50 nci Yılı Dolayısıyla çıkarılan 1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin (B) bendinin; Millet Meclisinde Anayasanın 92. maddesinde yazılı biçimde oylanmamış olması nedeniyle ve esasa girilmeksizin biçim yönünden (Türk Ceza Kanununun 213. maddesi açısından) iptaline karar verilmiştir. Böyle olunca sözü edilen hükmün yasama organınca yeniden ele alınıp düzenlenmesi mümkün olduğundan yasama organına bu yetkisini kullanabilme olanağının sağlanması zorunluğu ortaya çıkmaktadır. Yasama organının bu

Esas Sayısı : 1975/58
Karar Sayısı : 1975/67

yetkisini kullanabilmesi de Anayasa Mahkemesi kararının yürürlüğe girmesi hususunda Anayasanın 152. maddesi ile 44 sayılı Kanunun 50. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince uygun bir sürenin tanınmasına bağlı bulunmaktadır. Böyle bir süre verilmediği takdirde Anayasa Mahkemesinin iptal kararı, Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte sözü edilen Af Kanununun 2. maddesinin (B) bendindeki kural yürürlükten kalkacak ve bu suretle yasama organının maddeyi yeniden düzenlenmesine imkân kalmayacak ve bunun sonucu olarak da bu gibi Rüşvet alma suçundan sanık olanlar kanun koyucunun istek ve iradesi hilâfına genel af kapsamı içine girmiş olacaklardır.

Anayasa Mahkemesi kararının yürürlüğe girmesinde bir süre kabul edilmek için herhalde (iptal hükmünün kamu düzenini tehdit edici yasal bir boşluğun meydana gelmesi)ne gerek yoktur. Anayasanın 152. maddesinde; Anayasa Mahkemesinin iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi kararlaştırabilmesi için böyle bir şart aranmamış ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 50. maddesinde ise; Anayasa Mahkemesinin, gerekli gördüğü hallerde iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabileceği hükme bağlanmıştır.

Görülüyor ki: İptal hükmünün yürürlüğe girmesinde bir süre verilmesi için her halde (Kanunda kamu düzenini tehdit edici bir boşluğun) meydana gelmesi gerekmekte ve (gerek hallerde) de böyle bir sürenin verileceği öngörülmektedir.

Anayasanın 152. maddesiyle 44 sayılı Kanunun 50. maddesinin üçüncü fıkrasında yer almış olan (gerek haller) in olayda gerçekleşmiş olup olmadığı sorununa gelince:

Anayasanın 64. maddesi hükmüne göre genel ve özel af ilân etmek yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Affın ölçüsünün saptanması da bu yetki cümlesinden bulunmaktadır. Kanun koyucu da bu yetkisine dayanarak 1803 sayılı Af Kanununda bir bölüm suçları ve cezaları tamamen affederken bir bölüm suçların cezalarından 12 yılını, diğer bir bölüm suçların cezalarından da 5 yılını affetmeyi uygun bulmuş ve bu arada Türk Ceza Kanununun 213. maddesinde yazılı Rüşvet alma suçlarını genel affa değil özel affa tabi tutmayı öngörmüştür.

Kanun koyucu, yukarıda da açıklandığı gibi 1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin (B) bendinde bu gibi suçların genel değil özel affa tabi tuttuğuna ve Af Kanununun bu hükmü Anayasa Mahkemesince esası incelenmeksizin biçim yönünden iptal edilmiş olduğuna göre yasama organının bu hükmü yeniden düzenlemek imkânını sağlayacak bir süre verilmediği takdirde iptal hükmünün Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlüğe girmesi ile bu suçlular dahi, kanun koyucunun istek ve iradesi dışında 12 yıllık aften yararlanmış olacaklardır.

Gerek Anayasada ve gerek 44 sayılı kanunda, biçim yönünden yapılan iptallerde süre verilmeyeceğine dair kısıtlayıcı bir kayıt yoktur. Aksine Anayasanın 152. ve 44 sayılı Kanunun 50. maddelerindeki süre ile ilgili kurallar, gerek biçim ve gerek esas yönünden olsun bütün iptal kararlarını ve af kanunları da dahil bütün kanunları kapsayacak nitelikte ve genişliktedir.

Yukarıda yazılı nedenlerle meydana gelen zorunluk dolayısıyla Anayasanın 152. maddesi gereğince iptal hükmünün yürürlük tarihinin ayrıca saptanması gerekir. Süre verilmemesi kararına karşıyım.

Esas Sayısı : 1975/58
Karar Sayısı : 1975/67

Üye

Abdullah ÜNER

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü ve 15125 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Esas: 1974/34, Karar: 1974/50 sayılı Anayasa Mahkemesi kararına ilişkin karşıoy yazımın 3 numaralı bendinde açıkladığım gerekçe ile, çoğunluğun bu kararının aynı konu ile ilgili kısmına katılmıyorum.

Üye

Ahmet KOÇAK

KARŞIOY YAZISI

Yukarıki kararda (1975/58-67), kanun teklif ve tasarılarının Cumhuriyet Senatosundaki görüşmeleri sonucunda, Millet Meclisince kabul edilmiş bulunan madde metinlerinin değiştirilmesi ve Millet Meclisince de bu değişikliklerin benimsenmemesi nedeniyle sorunun, Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası gereğince Karma Komisyona gitmesi halinde, benimsenmeyen maddelere ilişkin olarak Cumhuriyet Senatosunca, Karma Komisyonca ve Millet Meclisince düzenlenen metinlerin tümünün üç ayrı liste halinde ve her listenin toptan Millet Meclisinde oylanmaları gerektiğini öne sürülerek, 1803 sayılı Af Kanunu hakkında bu yolda işlem yapılmıyarak maddelerin ayrı ayrı oya sunulmuş olmaları, Anayasaya aykırılık nedeni sayılmış ve iptal kararı bu gerekçeye dayandırılmıştır.

Bu görüş, Anayasanın, hem 92. maddesine, hem de temel ilkelerine aykırı bulunmaktadır.

İptal kararının dayandırılması gereken düşünceler ise 2.7.1974 ve 28.11.1974 günlü ve (1974/19-1974/31), (1974/39-1974/51) sayılı Anayasa Mahkemesi kararlarına ilişkin karşıoy yazılarımda genişliğine belirtilmiş olduğundan tekrarı gereksiz bulunmuştur. (Resmî Gazeteler: 12.7.1974, 29.1.1975; sayılar: 14943: S: 9-12; 15133: S: 19-20)

Söz konusu karşıoy yazılarımda açıklanan nedenlerle bu kararın gerekçesine katılmıyorum.

Esas Sayısı : 1975/58
Karar Sayısı : 1975/67

Üye

Muhittin GÜRÜN

KARŞIOY YAZISI

29.1.1975 günlü ve 15133 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Mahkememizin 28.11.1974 gün ve 1974/39-51 sayılı kararına ilişkin karşıoy yazımın 2 numaralı bendinde açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun iptal hakkındaki görüşlerine karşıyım.

Üye

Ahmet Salih ÇEBİ

KARŞIOY YAZISI

T.C. Anayasası 92. madde 5. fıkrası hükmünün işletiliş koşul biçimi yönünden “oylanacak metin” ile “oylama usulü” için, 14943 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Mahkememiz 2.7.1974 gün ve 19/31 sayılı kararına bağlı karşı oy yazımda açıkladığım,

1803 sayılı kanunun 2. maddesi (B) bendinin taşıdığı ayrıcalık kuralı niteliği üzerine, aynı madde (A) bendi yönünden de geçerli olarak ve Resmî Gazete'nin 15125 sayısında yayımlanmış Mahkememiz 28.11.1974 günlü karar eki karşıoy yazımda belirttiğim,

yine hemen yukarda sözünü ettiğim 15125 sayılı Resmî Gazetede yer almış karara bağlı karşıoy yazımda, iptâl hükmünün yürürlüğünün bir ileri tarihe bırakılması zorunluğu olarak değindiğim,

Nedenlerle, itiraz konusu hükmün iptâli gerekçesinde ve iptâl hükmü yürürlüğünün bir ileri tarihe bırakılmayışında sayın çoğunluktan ayrılmaktayım.

Esas Sayısı : 1975/58
Karar Sayısı : 1975/67

Üye

Nihat O.
AKÇAKAYALIOĞLU